

BAB I BUBUKA

1.1 Kasang Tukang

Basa mangrupa pakakas ucap nu digunakeun ku masarakat pikeun intreraksi sarta komunikasi. Dina prosés komunikasi, unggal panyatur basa ngabalukarkeun ayana kontak basa nu miboga pangaruh sosial atawa linguistik sarta teu bisa disingkahan ku panyaturna (Padmadewi, spk.,2014, kc 63).

Kontak basa di masarakat bilingual jeung multilingual ngamunculkeun salasahiji pasualan nu aya di masarakat nu disebut campur kode. Tondo (2009, kc. 286) nétélakeun yén kondisi masarakat nu bilingual atawa multilingual jadi salah sahiji faktor campur kode dina kahirupan masarakat.

Kaayaan campur kode muncul dina situasi nalika ayana kontak antara dua basa dina hiji basa nu digunakeun ku panyaturna. Nababan (1991, kc.32) nétélakeun yén campur kode nyaéta hiji kajadian nalika ayana campuran basa atawa ragam basa nu dilakukeun ku panyatur nu teu ngarobah situasi. Sedengkeun nurutkeun (Rokhman, 2013, kc. 39) campur kode mangrupa makéna dua basa atawa leuwih nu ngahijkeun unsur-unsur hiji basa kana basa séjén, éta unsur-unsur basa atawa variasi-variasina tina basa séjén téh teu miboga harti. Jadi, campur kode mangrupa pasualan basa nu ngamunculkeun ayana campuran tina hiji basa kana basa séjén dina hiji kalimah tur teu ngarubah harti, topik sarta situasi.

Kiwari kaayaan campur kode teu ukur dina paguneman atawa komunikasi basa sacara langsung. Tapi ogé muncul dina komunikasi sacara *online*, saperti dina média sosial. Sumebarna média sosial mangrupa pangaruh tina kamekaran téknologi jeung informasi nu aya di éra globalisasi.

Kamekaran téknologi jeung informasi mangaruhan kana oriéntasi panyatur pikeun ngagunakeun basa (Tondo, 2009, kc. 287) saperti panyatur basa Sunda nu aya dina média sosial. Kaayaan basa Sunda dina média sosial réa kapangaruhan ku basa Indonésia jeung basa asing. Éta basa nu dipangaruhan ku basa-basa séjén téh minangka basa *gaul* atawa basa *kekinian* nu kiwari réa dipaké ku masarakat, utamana ku para rumaja. Munculna basa *gaul* tangtu jadi pasualan nu miboga pangaruh kana kaaslian hiji basa. Ieu hal luyu jeung Gustiasari (2018, kc. 435) nétélakeun yén basa

gaul atawa basa *alay* bakal ngaganggu kana tingkat pamahaman basa jeung lamun digunakan sacara tuluy tumuluy bakal mangaruhan kana kaaslian basa indung.

Instagram mangrupa salah sahiji média sosial nu réa digunakeun ku masarakat Indonésia (Valentine spk., 2018 kc. 438). Lantaran Indonésia miboga kultur masarakat nu rupa-rupa, ku kituna unggal daérah miboga *akun Instagram* séwang-séwangan nu némbongkeun idéntitas daérahna. Saperti *akun-akun Instagram* Sunda nu eusina patali jeung kontén- kontén kasundaan. Éta *akun* di antarana @baladocon, @tampang_sunda, jeung @karasadadas. Dina éta *akun* réa *postingan-postingan* nu nyuguhkeun *meme-meme* dina basa Sunda. Salian ti éta, jumlah *followers* unggal *akun* kawilang réa, *akun* @baladocon miboga 22 rébu *followers*, *akun* tampang_sunda miboga 46,2 rébu *followers*, sarta *akun* @karasadadas miboga 86 rébu *followers* kalayan jumlah *postingan* unggal *akun* kaitung 350 *postingan* ka luhur. Ditingali tina jumlah *followers* jeung jumlah *postinganana*, tangtu baé éta *akun-akun* téh kawilang *akun* nu aktif tur ngirut pikeun masarakat boh pikeun sarana hiburan, boh sarana pikeun ngaéksprésikeun rasa, boh pikeun pangéling, ogé kritik kana hal-hal nu keur lumangsung.

Dina sababaraha tulisan hususna dina *meme-meme* Sunda kapanggih ayana campur kode antara basa Sunda jeung basa Indonésia ogé basa asing. Contona dina *meme* nu diapungkeun ku *akun* @tampang_sunda aya kalimah “*Move on* téh lain ninggalkeun tapi *ngikhlakeun*”. Dumasar éta data, kapanggih ayana campur kode. Kecap *move on* mangrupa kecap tina basa inggris, sedengkeun kecap *ikhlas*, mangrupa kecap tina basa Arab.

Suandi (2014, kc. 140) nétélakeun ciri anu pangmucunghulna dina campur kode biasana muncul dina situasi rinéh atawa informal. *Akun instagram* @baladocon, @tampang_sunda, jeung @karasadadas saenyana mah aya dina situasi anu teu formal. Sanajan kitu, lamun nu nulis jeung nu maca éta *meme* geus jarang ngagunakeun basa Sunda nu luyu jeung kaédahna, ieu hal bakal nimbulkeun ayana campur kode sacara tuluy-tumuluy sarta bisa mangaruhan kana tulisan-tulisan nu sipatna formal, antukna bakal ngabalukarkeun ayana interférensé basa.

Panalungtikan séjén anu ngarojong kana ieu panalungtikan nyaéta panalungtikan nu dilakukeun ku Valentine., spk.(2018) nu judulna “*Alih Kode dan Campur Kode dalam Akun Instagram Selebriti Indonesia*”. Hasil tina éta panalungtikan nyaéta dina tulisan *caption* Maudy Ayunda jeung Gita Gutawa kapanggih aya 42 gejala campur kode jeung 28 campur kode. Wujud campur kode nu pangréana aya dina wujud *insertion* (kecap jeung frasa), sedengkeun dina alesan nu pangréana kapanggih dina alih kode nyaéta *interjection*, nu ngébréhkeun hiji topik, kalimah nu teges, sarta némbongkeun idéntitas kelompok. Panalungtikan séjén nyaéta panalungtikan nu dilakukukeun ku I Gusti Putu Surtama (2017) nu judulna “*Campur Kode dalam Penggunaan Bahasa Indonesia Di Media Sosial Whatssap*”. Hasil tina éta panalungtikan nyaéta dina *Whatssap* (WA) group *PARIWISATA HEBAT, INFO JURUSAN PARIWISATA, dan Prodi MBP PNB* kapanggih campur kode dina basa Indonésia nu pacampur jeung bahasa Bali, basa Jawa, sarta basa Inggris. Dumasar unsur serepanana, basa nu sering muncul nyaéta basa Bali, lantaran ditilik tina kasang tukang kabasaan, para panyatur dina éta grup ngagunakeun basa Bali salaku basa Indung.

Campur kode mangrupa salasahiji pasualan sosiolingistik nu bisa dijadikeun objék panalungtikan. Aya sawatara panalungtikan saméméhna nu ditulis dina wangun skripsi sarta nalungtik ngeunaan campur kode. Skripsi meunang Masyria (2017) anu judulna “Campur Kode Nulis Carpon Kelas X SMAN 1 Garut Taun Ajaran 2014/2015” medar wanda jeung wujud campur kode dina nulis carpon kelas X. Skripsi nu ditulis ku Dewi nu judulna “Campur Kode dina Karangan Pangalaman Pribadi Siswa Kelas VII SMPN 3 Bandung Taun Ajaran 2017/2018” medar asal kecap basa nu nyampuran kana basa Sunda, wanda campur kode sarta faktor nu mangaruhanana dina karangan pangalaman pribadi kelas VII. Skripsi nu ditulis ku Robiah (2019) nu judulna “Campur Kode dina Acara Milang Béntang AKTV (Ulikan Sociolinguistik)” medar ngeunaan wanda campur kode, wujud campur kode (tataran morfologis, tataran sintaksis, tataran léksiko-sémantis, jeung faktor anu mangaruhanana.

Sasaruan dina ieu panalungtikan jeung panalungtikan nu dilaksanakeun ku Masyrifa (2017), Dewi (2018), jeung Robiah (2019) nyaéta medar wanda jeung wujud campur kode. Nu jadi pangbeda dina ieu panalungtikan jeung panalungtikan saméméhna nyaéta dina sumber data. Sumber data dina panalungtikan nu dilaksanakeun ku Masyrifa (2017) mangrupa karangan carpon kelas X SMAN 1 Garut Taun Ajaran 2014/2015. Sumber data dina panalungtikan nu dilaksanakeun ku Dewi (2018) mangrupa karangan pangalaman pribadi siswa kelas VII SMPN 3 Bandung Taun Ajaran 2017/2018. Sumber data dina panalungtikan Robiah nyaéta rékaman acara Milang Béntang AKTV édisi bulan Agustus taun 2018. Dina ieu panalungtikan, sumber data nu digunakeun nyaéta *meme-meme* basa Sunda nu aya dina *akun Instagram Sunda*.

Pikeun nungkulan masalah dina ieu panalungtikan dipaké pamarekan stuktural. Ieu pamareken dipaké pikeun nganalisis wanda jeung wujud campur kode dumasar struktur kabasaanna.

Pentingna ieu panalungtikan nyaéta pikeun mikanyaho lumangsungna peristiwa campur kode dina média sosial hususna dina *meme-meme Sunda akun Instagram Sunda*. Sabab dina éta *akun Instagram*, aya sawatara *meme* anu teu saluyu jeung kaédah basa nu ngabalukarkeun ayana *permainan* basa. Ieu hal luyu jeung Wijayana (dina Fatonah, 2017, kc. 3) nu ngébréhkeun yén *permainan* basa mangrupa wujud makéna basa nu teu luyu jeung kaédahna, saperti dina tataran fonologis, gramatikal, wujud makna jeung palanggeran nu sipatna pragmatis.

Salian ti éta, ieu panalungtikan dipiharep sangkan nambahan pangaweruh masarakat kana makéna basa Sunda anu bener jeung merenah. Sabab pangaruh campur kode nu tuluy tumuluy bakal ngabalukarkeun ayana kasalahan basa boh lisan boh tulisan. Ku kituna, panalungtikan ngeunaan campur dina média sosial perlu dilaksanakeun kalayan judul “Campur Kode dina *Meme Sunda di Akun Instagram Sunda*”.

1.2 Rumusan Masalah

Campur kode anu diulik dina ieu panalungtikan nyaéta wanda campur kode jeung wujud campur kode nu kapanggih dina *memes Sunda* nu aya di *akun Instagram Sunda*. Pikeun nungkulan masalah dina ieu panalungtikan, digunakeun pamarekan struktural. Ieu pamarekan dipaké pikeun nganalisis wanda jeung wujud campur kode dumasar struktur kabasaanna.

Wanda campur kode ngawengku campur kode ka jero jeung campur kode ka luar. Dumasar wujudna, campur kode ngawengku kecap, frasa, baster, kecap rajékan, idiom jeung klausa.

Aya sawatara masalah anu kaidéntifikasi dina ieu panalungtikan. Contona aya wanda campur kode anu kapanggih dina ieu *memes Sunda* saperti *move on* nu mangrupa campur kode ka luar jeung kecap *makan* nu magrupa campur kode ka jero. Ari wujud campur kode nu kapanggih dina ieu *memes Sunda* mangrupa wujud campur kode kecap saperti kecap *baper*, campur kode dina wujud frasa saperti *menulis cerita*, campur kode dina kecap rajékan saperti *jalan-jalan*, campur kode dina wujud baster *cai wudhu*, campur kode dina wujud idiom *pasang badan*, jeung campur kode dina wujud klausa saperti *bagiku kau bagai sang rembulan*.

Ku kituna, ieu panalungtikan bakal maluruh ngeunaan wanda campur kode, wujud campur kode, sarta adegan campur kode dina *memes Sunda akun Instagram Sunda*. Dumasar éta hal, masalah dina ieu panalungtikan dirumuskeun dina kalimah pananya ieu dihandap.

- a. Kumaha wanda campur kode nu kapanggih dina *memes Sunda akun Instagram Sunda*?
- b. Kumaha wujud campur kode nu kapanggih dina *memes Sunda akun Instagram Sunda*?
- c. Kumaha adegan campur kode anu aya dina *memes Sunda akun Instagram Sunda*?

1.3 Tujuan Panalungtikan

1.3.1 Tujuan Umum

Ieu panalungtikam miboga tujuan pikeun maluruh masalah basa nu patali jeung campur kode nu aya dina *meme-meme* Sunda nu aya dina média sosial *Instagram* nu kiwari réa digunakeun ku masarakat.

1.3.2 Tujuan Khusus

Ieu panalungtikam miboga tujuan pikeun ngadéskripsikeun saperti ieu dihandap.

- Wanda campur kode nu kapanggih dina *meme* Sunda di *akun Instagram* Sunda.
- Wujud campur kode nu kapanggih dina *meme* Sunda di *akun Instagram* Sunda
- Adegan campur kode anu aya dina *meme* Sunda di *akun Instagram* Sunda.

1.4 Mangpaat/Signifikansi Panalungtikan

1.4.1 Mangpaat Tioritis

Mangpaat tioritis anu aya dina ieu panalungtikan nyaéta pikeun ngaronjatkeun pangaweruh ngeunaan paélman sosiolinguistik sarta jadi dadasar pikeun ngalaksanakeun panalungtikan satuluyna.

1.4.2 Mangpaat Praktis

Aya sababaraha mangpaat praktis dina ieu panalungtikan, di antarana:

- pikeun mahasiswa, jadi référénsi jeung bahan pancén kuliah dina ulikan sosiolinguistik hususna ngeunaan masalah basa nu patali jeung campur kode;
- pikeun masarakat, méré informasi sarta pangalaman ngeunaan campur kode utamana dina média sosial;
- pikeun lembaga, nambahan bahan panalungtikan dina widang linguistik husuna widang sosiolinguistik.

1.5 Raraga Tulisan

Ieu tulisan dipidangkeun dina lima bab, nyaéta BAB I “Bubuka”. Dina BAB I dipedar kasang tukang panalungtikan, rumusan masalah, tujuan panalungtikan, mangpaat panalungtikan, jeung sistematika tulisan.

BAB II “Ulikan Tiori”. Dina BAB II dipedar tiori campur kode, *meme*, *akun Instagram*, panalungtikan saméméhna jeung kalungguhan raraga mikir.

Bab III “Métode Panalungtikan”. Dina BAB III dipedar desain panalungtikan, sumber data panalungtikan, isintrumén panalungtikan, téhnik ngumpulkeun data, jeung téhnik analisis data.

Bab IV “Hasil Panalungtikan jeung Pedaran”. Dina BAB IV dijéntrékeun analisis campur kode *meme* Sunda dina *akun Instagram* Sunda (@baladocon, @tampang_sunda, jeung @karasadadas).

Bab V “Kacindekan, Implikasi, jeung Rékoméndasi”. BAB V ngawengku kacindekan tina hasil panalungtikan, implikasi, jeung rékoméndasi ti panyusun.